

NATAŠA POLAJNAR FRELIH

Muzej krščanstva na Slovenskem

*Osrednji državni muzej za sakralno premično kulturno dediščino
v Sloveniji*

Muzej krščanstva na Slovenskem, ki je od leta 2006 državni muzej, ima prostore v delu *Cistercijanske opatije Stična*. Nahaja se v renesančni Stari prelaturi in v delu baročne stavbe ob potoku (Nova prelatura), ki na severovzhodu zapirata veliko vzhodno ali t. i. gimnazijsko dvorišče stiške opatije. Muzej obsega 1793 m² in ima dve nadstropji. V prvem nadstropju je poleg posameznih zbirk na ogled stalna razstava *Življenje za samostanskimi zidovi*, v drugem pa *Zgodovina krščanstva na Slovenskem*. V pritličju muzeja so trije razstavniki prostori za občasne razstave in video dvorana, v kateri izvajamo tudi predavanja in pedagoške delavnice. V t. i. Hlapčevski hiši, ki stoji na severnem cerkvenem dvorišču, ima muzej restavratorsko delavnico. Specializirana je predvsem za konservacijo in restavracijo slik in lesene polihromirane plastike. Zaposleni z nasveti pomagamo tudi zbirateljem sakralne premične kulturne dediščine, ki je po župnijah, samostanih in pri zasebnikih. V muzeju nas je zaposlenih pet uslužbencev: direktorica, kustos, dokumentalist, restavratorka in poslovna sekretarka.

Poslanstvo muzeja

Muzej krščanstva na Slovenskem je muzej, ki sledi več kot 1700 let staremu verskemu izročilu na območju Slovenije. Krščanstvo je skozi stoletja ustvarilo izjemno materialno in duhovno zapuščino,

ki znotraj muzejskih aktivnosti dobiva nove dimenzije. Na eni strani muzej predstavlja različne zbirke premične sakralne kulturne dediščine, na drugi strani pa prinaša historični pregled družbenih tokov, v katerih je imelo krščanstvo pomembno vlogo. Muzej z razstavami, publikacijami in različnimi prireditvami komunicira z javnostjo, ker se zaveda, da krščanstvo ni samo del historičnega konteksta, ampak ima svoje mesto tudi v sodobni družbi.

Posebno pozornost namenja izobraževanju mladih, saj je aktualni medkulturni dialog tudi dialog med različnimi verstvi. To je dialog, ki je v današnjem svetu vse bolj prisoten in bo imel v prihodnosti človeštva odločilno vlogo.

Da imamo Slovenci nacionalni muzej premične sakralne kulturne dediščine – Muzej krščanstva na Slovenskem, je zasluga mnogih vplivnih mož in žena, nekdanjih in sedanjih zaposlenih v muzeju, dobrotnikov ter prijateljev muzeja. Največjo zaslugo zanj pa ima zagotovo zaslužni stiški opat p. dr. Anton Nadrah, ki je stiški samostan vodil med letoma 1979 in 2007. Prisluhnil je ideji dr. Emilijana Cevca o *»razstavi, ki bi prikazovala zgodovino krščanske misli in aktivnosti na celotnih slovenskih tleh od prvih začetkov v pozni antiki pa vse do današnjih dni /.../«*¹. Opat Nadrah je imel vizijo in pogum. Bil je vztrajen, požrtvovalen in pronicljiv sogovornik. S svojo nesporno avtoriteto je znal prepričati in pridobiti velik krog muzeju naklonjenih sogovornikov in podpornikov.²

Pot do primerne ureditve statusa muzeja pa je bila žal zelo dolga. Obdobje med letoma 1980 in 1991 v zgodovini stiškega muzeja zaznamujejo dolgotrajna prizadevanja opatije za vrnitev po drugi svetovni vojni odvzetih prostorov, zbiranje gradiva za nastajajoči muzej, snovanje idejnih konceptov, celovita obnova muzeju namenjenih prostorov, zbiranje denarja, številni sestanki, pisanje prošenj itn.

Leta 1983 so stiški menihi za razstavno dejavnost uredili prvi dve sobi v drugem nadstropju Stare prelature. 5. novembra 1983 so tam slovesno odprli razstavo likovnih del cistercijana p. Gabrijela Humka. To je bila prva razstava stiškega muzeja. Čez slabi dve leti so bili urejeni tudi prostori v prvem nadstropju muzeja. 30. maja

1985 so slovesno odprli prvo večjo razstavo ob 850-letnici Stične.³ Nastajajoči muzej je pridobival tudi vedno več predmetov. Samostan je poskrbel za obnovo slik iz svoje zbirke, junija leta 1986 je muzeju daroval veliko etnoloških predmetov Anton Grašič iz Naklega. Iste ga leta so prepeljali v muzej obsežno kulturnozgodovinsko zbirko starin Leopolda Kozlevčarja iz Slovenske vasi pri Šentrupertu.

Leta 1990 je stiški samostan za vodjo muzeja zaposlil prvega zunanjega sodelavca.⁴ 10. maja 1990, ob praznovanju 900. obletnice rojstva sv. Bernarda, je bilo med drugim odprtje prvih dveh sob Stiškega muzeja – Slovenskega verskega muzeja v drugem nadstropju muzeja. Na ogled so postavili razstavo o zgodovini krščanstva na Slovenskem v pozni antiki in v času pokristjanjevanja našega prostora.

15. januarja 1991 je deset ustanovnih članov ustanovilo Društvo prijateljev Slovenskega verskega muzeja.⁵ To je za stiški muzej pomenilo naslednji pomemben korak: začetek financiranja s strani Ministrstva za kulturo, kadrovska krepitev, umestitev stiškega muzeja med slovenske muzeje. Vodstvo muzeja je prevzela Jana Cvetko. V muzeju sta se zaposlili kustosinja in restavratorka.⁶ Delo v muzeju je steklo še hitreje, dani so mu bili formalni in boljši finančni pogoji za njegov obstoj in razvoj. Kljub temu pa ta status še vedno ni bil najbolj primeren za muzej, ki je »rasel« dalje. Vedno več je bilo obnovljenih prostorov, stalni razstavi sta dobivali svojo končno podobo, na leto smo postavili vedno več občasnih razstav, obisk se je večal. Formalnopravno pa je muzej še vedno deloval v okviru Društva prijateljev Slovenskega verskega muzeja, kar za njegov nadaljnji razvoj ni bilo dovolj. Resnejše težave se nastopile leta 2003 zaradi novega Zakona o društvih.

26. novembra 2001 je Slovenska škofofska konferenca ustanovila Zavod Slovenski verski muzej na podlagi Pisma o pastoralni vlogi cerkvenih muzejev (Papeška komisija za kulturne dobrine Cerkve, 15. avgusta 2001).⁷ Delovanje muzeja je tudi v tem obdobju financiralo Ministrstvo za kulturo. Slovenski verski muzej je kot posebni muzej opravljal javno službo na področju premične sakralne dediščine v Republiki Sloveniji.⁸

Čeprav tudi v tem obdobju financiranje muzeja in formalno-pravni status nista bila zadovoljivo rešena, smo štirje stiški muzealci z vso zavzetostjo in odgovornostjo do dediščine delali dalje. S sredstvi Ministrstva za kulturo, z moralno in strokovno podporo stiškega opata p. Antona Nadraha ter drugih vplivnih podpornikov muzeja ter z vztrajnim kolektivom je muzej tudi v teh letih lepo napredoval. Leta 2003 smo prejeli za razstavo *Zgodovina krščanstva na Slovenskem* strokovno muzeološko Valvasorjevo priznanje in nagrado Josipa Jurčiča Občine Ivančna Gorica. Leto kasneje smo se s to razstavo predstavili tudi strokovni javnosti v Dubrovniku na mednarodnem srečanju *The Best in Heritage*. Muzej je bil tedaj tudi vključen v The Excellence Club.

A v »zraku je še vedno bila napetost«. Za nadaljnji obstoj muzeja v Stični, ki je v tem času neformalno že prerasel v nacionalni muzej, je bilo potrebno storiti še korak dlje in ustanoviti državni muzej. To se je zgodilo 5. oktobra 2006, ko je Vlada Republike Slovenije ustanovila Muzej krščanstva na Slovenskem.⁹ Od tedaj dalje je muzej v Stični državni muzej, ki hrani nacionalno bogastvo in opravlja državno javno službo na področju premične sakralne kulturne dediščine in žive dediščine v Republiki Sloveniji. S svojimi zbirkami in razstavami vidno prispeva k ohranjanju premične sakralne kulturne dediščine, razvijanju zavesti o dediščini, k njenemu vrednotenju in popularizaciji. Soustanovitelj muzeja je Slovenska škofovska konferenca.

Zbirke Muzeja krščanstva na Slovenskem

Muzej bogatijo zbirke premične sakralne kulturne dediščine z okoli 27.000 predmeti, ki so v lasti muzeja ali v hrambi. Po velikosti gotovo izstopa zbirka starin Leopolda Kozlevčarja, ki šteje čez 1700 umetnostnozgodovinskih, kulturnozgodovinskih in etnoloških predmetov. Večjo zbirko so prispevale tudi uršulinke iz Škofje Loke. V njej so umetnine od 17. do 20. stoletja, zbirka tekstilij, relikviarijev in voščenih figuric, fond liturgičnega posodja in cerkvene opreme. Temelj muzejskega fonda v Stični pa predstavlja zbirka

stiškega samostana, ki šteje okrog 900 umetnostnozgodovinskih, liturgičnih in etnoloških predmetov. Izpostavimo lahko zbirko likovnih in kiparskih del, knjižno gradivo, liturgično posodje in relikviarije. Dragocen in pomemben je tudi arhivski fond stiškega rojaka, salezijanskega duhovnika Karla Ceglarja, o misijonarju Frideriku Ireneju Baragi in drugih slovenskih misijonarjih ter knjižnica slovenskega verskega izseljeniškega tiska iz Amerike, Argentine in Avstralije. Ceglarjev fond šteje okoli 5000 enot.

Stalni razstavi

V prvem nadstropju muzeja je od leta 2006 na ogled stalna kulturnozgodovinska razstava *Življenje za samostanskimi zidovi*. Na njej predstavljamo bogato, 881 let dolgo zgodovino stiškega samostana, ki je najstarejši še delujoči samostan na Slovenskem. S svojo prisotnostjo je skozi stoletja močno vplival na verski, kulturni in gospodarski razvoj obsežnega dela današnje Slovenije. Pod okriljem te mogočne ustanove so bili konec 12. stoletja napisani znameniti Stiški rokopisi, v 15. stoletju pa je bil napisan za razvoj slovenskega jezika izjemno pomemben *Stiški rokopis*.

V drugem nadstropju muzeja je od leta 2002 na ogled obsežna stalna razstava *Zgodovina krščanstva na Slovenskem*. Zanj smo prejeli Valvasorjevo priznanje Slovenskega muzejskega društva in nagrado Josipa Jurčiča Občine Ivančna Gorica. Razstava je postavljena kronološko. Obiskovalca seznanijo z začetki krščanstva na naših tleh v 3. stoletju in ga popelje skozi zgodovino, dolgo približno 1700 let, vse do jubilejnega leta 2000.

Obe stalni razstavi sta zanimivi za domače in tuje goste. Prav lepo se vključujeta tudi v slovenski šolski program, saj predstavljata številne vsebine, ki so del učnih načrtov v osnovnih in srednjih šolah pri pouku slovenščine, zgodovine, umetnostne vzgoje, družbe, verstva in etike.

Poleg obeh stalnih razstav je v muzeju na ogled več zbirk. Z zbirko liturgičnega posodja in liturgičnih oblačil obiskovalca se-

znanjamo s krščanskim obredjem daritve in češčenja. Muzej hrani izjemno in dragoceno zbirko voščenih figuric in relikvrijev. Na ogled so predmeti, ki jih je nekdam verno slovensko ljudstvo nosilo domov z raznih romanj, jih hranilo v spomin na osebne in cerkvene praznike, si jih podarjalo, jih darovalo v zahvalo. S pridobivanjem gradiva za zbirko sakralne likovne umetnosti 20. in 21. stoletja sledimo razvoju sakralne likovne umetnosti v današnji čas. Od leta 2012 smo pridruženi vseslovenskemu projektu Rastoča knjiga, ki spodbuja nacionalno zavest in intelektualno ustvarjanje.

Občasne razstave

Na leto pripravimo tri do štiri občasne razstave. Z njimi seznanjamo javnost s sakralno kulturno dediščino, sodobno likovno umetnostjo, praznujemo jubileje, odzivamo pa se tudi na aktualna dogajanja v Cerkvi v Sloveniji in na vlogo krščanstva v sodobni družbi.

Pedagoška dejavnost

Muzej krščanstva na Slovenskem je kmalu po ureditvi statusa in preobrazbi v javni zavod napredoval tudi na področju pedagoške dejavnosti.¹⁰ Prvi korak k temu je bila dopolnitev klasičnega (vodenega) ogleda muzeja in samostana Stična z delovnimi listi *Kdo so cistercijani*. Pokazalo se je, da osnovnošolske skupine iz tretje triade zelo rade posežejo po njih, ker jim omogočajo poglobljeno razumevanje cistercijanskega meniškega reda, ki že skoraj devet stoletij bistveno vpliva na celotno slovensko ozemlje.

Poleti leta 2009 smo izvedli prvo pedagoško delavnico z naslovom *Pisarski mojster Bernard*, ki vse do danes ostaja najbolj obiskana in prepoznavna. Osnovna ideja te kaligrafske delavnice je slonela na želji, da obiskovalcem približamo znamenite romanske stiške rokopise, ki so konec 12. stoletja nastajali v samostanski pi-

sarski delavnici. Sledila je ustvarjalna delavnica *Blišč srednjeveških inicialk*, kjer se udeleženci seznanijo s poklicem srednjeveškega knjižnega slikarja in se v njem tudi preizkusijo. Ker je bila tudi ta ustvarjalna delavnica dobro sprejeta, se je kmalu pojavila potreba po nadgraditvi za starejše osnovnošolce. Nastala je nova ustvarjalna delavnica z naslovom *Poklic: iluminator*. V okviru delavnice *Svetla stran temačnega srednjega veka* se lahko v pisarskih sposobnostih preizkusijo tudi starejši. Teoretični del kaligrafske delavnice pa spodbuja razmislek o stereotipni predstavi »temačnega« srednjega veka. Edina pedagoška delavnica, katere tema niso stiški rokopisi, je ustvarjalna delavnica z naslovom *Poišči – opazuj – ustvarjaj*. Delavnica, ki jo izvaja naša restavratorka, otroke popelje v svet umetnosti in restavriranja. Udeležba na različnih delavnicah se je v zadnjih letih precej povečala, kar kaže, da se obiskovalci muzejev nedvomno želijo učiti tudi izkustveno. V muzeju bomo morali zato tudi v prihodnje razmišljati o novih pedagoških delavnicah in dejavnostih, s katerimi bomo zaposlili obiskovalce in popestrili njihov obisk.

Restavratorska dejavnost

V restavratorski delavnici izvajamo konservatorske, restavratorske in preventivne posege na predmetih iz muzejskih zbirk. Delavnica je opremljena za konserviranje in restavriranje slik in lesene polihromirane plastike. Veliko posegov je opravljenih tudi na tako imenovanih kompozitnih predmetih, ki so izdelani iz več različnih materialov. Poleg tega skrbimo še za čiščenje tekstila in tiskov na papirju. Posvečamo se tudi izboljševanju pogojev hranjenja in pregledovanju predmetov (še posebno tekstila) po depojih. Občasno opravimo posege na manjših nabožnih predmetih za zunanje naročnike. Da bi javnost obveščali o pomenu fizičnega ohranjanja kulturne dediščine, prirejamo tudi dneve odprtih vrat, učence osnovnih šol pa po dogovoru sprejmemo tudi zunaj tega datuma in jim predstavimo restavratorsko dejavnost.

Nagrade in priznanja

V muzeju smo za svoje strokovno delo do sedaj prejeli naslednji nagradi in priznanje:

Za stalno razstavo *Zgodovina krščanstva na Slovenskem* Valvasorjevo priznanje Slovenskega muzejskega društva za leto 2002 in nagrado Josipa Jurčiča Občine Ivančna Gorica.

Za knjigo Tadej Trnovšek, *Zaklad pisarja Bernarda*, Stična 2011 je naš kustos prejel zlato hruško v kategoriji odličnih mladinskih knjig.

Muzej je včlanjen v mednarodni strokovni klub The Excellence Club, ki deluje v okviru strokovnega združenja *The Best in Heritage* v Dubrovniku. V to mednarodno skupino muzejev je bil vključen leta 2004 zaradi nagrajene stalne razstave *Zgodovina krščanstva na Slovenskem*.

Prepoznavnost muzeja doma in v tujini

Muzej so si ogledali že mnogi domači in tuji turisti, učenci in dijaki, strokovna združenja, društva, upokojenci, romarji, družine in posamezniki. Obiskali so nas že številni visoki gostje iz cerkvenega in političnega sveta. K temu nedvomno pripomore izjemna lokacija, saj je muzej v delu starodavne stiške opatije, ki je še edina delujoča cistercijanska opatija na Slovenskem in prvovrsten romanski kulturni spomenik.

Glede na to, da predstavlja šolska mladina dobro polovico vseh obiskovalcev, izvajamo poleg rednih vodstev po muzeju in delu samostana tudi poseben pedagoški program. Naše misli pa so vseeno ves čas usmerjene k povečanju obiska, k dopolnilni ponudbi muzeja, k boljši prepoznavnosti in promociji muzeja. Z dopolnitvami razstav s sodobnejšo multivizijsko opremo, z aktualnimi in zanimivimi občasnimi razstavami, z razvijanjem pedagoškega in andragoškega programa si prizadevamo krog obiskovalcev še povečati. K temu zagotovo pripomore tudi naša spletna stran v

slovenskem, angleškem in italijanskem jeziku, ki je samostojno zaživela leta 2007. Prek Spletne galerije javnosti predstavljamo posamezne zbirke tudi na spletu. V prihodnosti bo Spletna galerija del Europeane, evropskega portala za dediščino.

Muzej krščanstva na Slovenskem je doslej sodeloval pri dveh letnem evropskem projektu *Religion in the Shaping of European Cultural Identity* (RISECI).¹¹ V okviru projekta smo stalno razstavo *Življenje za samostanskimi zidovi* dopolnili z zanimivo interaktivno aplikacijo o stiških rokopisih, organizirali smo enodnevni mednarodni simpozij z naslovom *Vloga redovnikov pri oblikovanju evropske kulturne identitete na primeru benediktincev, kartuzijanov in cistercijanov*,¹² izdali smo skupni koledar najpomembnejših verskih in kulturnih praznikov v deželah vseh štirih sodelujočih partnerjev.

Muzej s svojim obstojem in dejavnostjo zagotovo dobro vpliva na turistično ponudbo na državni, prav tako pa tudi na lokalni ravni. Umeščen je v naslednje turistično-promocijske projekte: *Po poteh kulturne dediščine Dolenjske in Bele krajine*, *Stranske poti so lepše od glavnih*, v mednarodno *Emino romarsko pot*, v mednarodni projekt *Transromantica*, v turistični mednarodni projekt *La via delle Abbazie dal Friuli Venezia Giulia verso l'Europa* in v interaktivno igro *The Geocaching*. S svojim delovanjem zagotovo vpliva na regionalni razvoj. V prostor vnaša novosti s področja dediščine, v svoje delovanje pa vključuje tudi lokalno prebivalstvo.

19. novembra 2016 smo v Muzeju krščanstva na Slovenskem v Stični slovesno odprli jubilejno razstavo *Sit hic museum! 10 let Muzeja krščanstva na Slovenskem in 33 let muzejske dejavnosti v Stični*.¹³ Ob odprtju razstave smo izdali tudi jubilejno istoimensko publikacijo, v kateri smo natančno predstavili muzej in naše dosežanje delo.¹⁴ Uvodni besedi direktorice sledi poglavje z naslovom *Zgodovina muzeja od leta 1983 do leta 2016*. Zgodovinskemu pregledu sledita seznama vseh dosedanjih direktorjev muzeja in zaposlenih sodelavcev. V nadaljevanju predstavljamo muzej in našo dejavnost v naslednjih poglavjih: *Zbirke Muzeja krščanstva na Slovenskem*, *Konservatorska in restavratorska dejavnost*, *Pedagoška dejavnost*, *Seznam razstav*, *Nagrade in priznanja*, *Evropski projekt*

in druge predstavitve v mednarodnem prostoru, *Kako sprejemajo muzej obiskovalci?, Muzej in mediji, Muzejske publikacije ter Bibliografija zaposlenih*. Na koncu knjige je objavljen povzetek v angleškem jeziku.

Menim, da Muzej krščanstva na Slovenskem že kvalitetno bogati slovenski in mednarodni kulturni prostor. S specifičnimi razstavami, pripravljenimi v skladu s poslanstvom, dobro vpliva na ozaveščanje prebivalstva, izobraževanje mladih in krepitev nacionalne zavesti. Upam, da bomo čez deset let lahko javnosti ponovno s ponosom pokazali nove rezultate našega dela.

Opombe

¹ Izjava akademika dr. Emilijana Cevca, Zapisnik (z magnetofonskega traku) 1. sestanka strokovnega sveta Stiškega muzeja dne 31. 1. 1990, Stična, str. 5.

² Nataša Polajnar Frelih, Pater dr. Anton Nadrah in Muzej krščanstva na Slovenskem, v: *Lux in tenebris lucet: jubilejni zbornik ob 80-letnici opata dr. Antona Nadraha OCist* (ur. Anton Štrukelj), Ljubljana 2017, 205–209.

³ Pripravila sta jo Hubert in Ingeborg Patzelt iz Hirscheida v Nemčiji, velika samostanska dobrotnika.

⁴ Prvi vodja muzeja je bil Matjaž Puc.

⁵ Sklep o ustanovitvi Društva prijateljev Slovenskega verskega muzeja s sedežem v Stični 17, 61 295 Ivančna Gorica, Republika Slovenija, Stična 15. 1. 1991, arhiv Muzeja krščanstva na Slovenskem.

⁶ Kustosinja Mirjam Behek je bila diplomirana umetnostna zgodovinarica in etnologinja, restavratorica je bila magistra restavratorstva Darja Srebnik.

⁷ Ustanovitev slovenskega verskega muzeja v Stični, pismo Slovenske škofovske konference Ministrstvu za kulturo RS, št. 040/04, Ljubljana, 5. julij 2002, arhiv Muzeja krščanstva na Slovenskem.

⁸ Uredba o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev, Uradni list RS, št. 97/00, 103/00 in 105/01.

⁹ Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Muzej krščanstva na Slovenskem, 13. 10. 2006, Uradni list RS, št. 106/2006.

¹⁰ Tadej Trnovšek, *Pedagoški programi v Muzeju krščanstva na Slovenskem*, Stična 2012; Tadej Trnovšek, *Zaklad pisarja Bernarda*, Stična 2011.

¹¹ Projekt RISECI je potekal od 1. junija 2013 do 31. maja 2015. Več o projektu glej: www.riseci.eu; Tadej Trnovšek, Stiški srednjeveški rokopisi prvič na dosegu roke,

v: *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 54/4, 2014, 62–63; Nataša Polajnar Frelih, Mednarodni evropski projekt Religija pri oblikovanju evropske kulturne identitete (RISECI), v: *Argo: časopis slovenskih muzejev*, 59/1, 2016, 68–73.

¹² *Program mednarodnega simpozija »Vloga redovnikov pri oblikovanju evropske kulturne identitete na primeru benediktincev, kartuzijanov in cistercijanov«*, 14. 4. 2015 / *Programme of the international symposium The role of monks in the shaping of European cultural identity in the case of the Benedictines, Carthusians and Cistercians*, 14. 4. 2015, (ur. Nataša Polajnar Frelih, Muzej krščanstva na Slovenskem), Stična 2015; http://sl.radiovaticana.va/news/2015/04/14/vloga_redovnikov_pri_oblikovanju_evropske_kulturne_identitete/1136645 (2. 2. 2016); Bogdan Kolar, Mednarodni simpozij: Vloga redovnikov pri oblikovanju evropske kulturne identitete na primeru benediktincev, kartuzijanov in cistercijanov (Stična, 14. april 2015), *Bogoslovni vestnik*, 75 (2015), 2, 383–385.

¹³ Avtorji razstave smo bili: Tadej Trnovšek, mag. Nataša Polajnar Frelih, mag. Irena Potočnik in Marko Okorn. Razstava je bila na ogled do 26. marca 2017. Glej: Ksenja Hočevnar, Sit hic museum: razstava ob 10-letnici Muzeja krščanstva na Slovenskem in 33-letnici muzejske dejavnosti v Stični, v: *Družina*, št. 48, 27. november 2016, 12; Mojca Jenko, Iz zgodovinskega spomina sooblikovati sodobno družbo, v: *Nedelja: cerkveni list krške škofije*, št. 49, 4. december 2016, 4–5; Mojca Jenko, Sit hic museum! V Stični praznuje Muzej krščanstva na Slovenskem, v: *Novi glas*, XXI, št. 48, Trst, Gorica, 8. december 2016, 8; Matej Erjavec, Muzej krščanstva na Slovenskem, v: *Ognjišče*, leto LIII, št. 608, januar 2017, 104–106; Nataša Polajnar Frelih, Sit hic museum! 10 let Muzeja krščanstva na Slovenskem in 33 let muzejske dejavnosti v Stični, v: *Argo: časopis slovenskih muzejev*, 60/1, 2017 (v tisku).

¹⁴ Nataša Polajnar Frelih et. al., *Sit hic museum! 10 let Muzeja krščanstva na Slovenskem in 33 let muzejske dejavnosti v Stični*, Stična 2016.

Razstava *Zgodovina krščanstva na Slovenskem*